

Gamze ACAVUT¹
Orcid : 0000-0001-5493-128X

İlknur YEŞİLÇINAR²
Orcid : 0000-0003-2864-4935

Sevinç TAŞTAN³
Orcid : 0000-0002-4187-0358

Emine İYİGÜN⁴
Orcid : 0000-0002-6452-372X

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Eğitim Departmanı, Ankara-Türkiye.

²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir-Türkiye.

³Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gazimağusa-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

⁴Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara-Türkiye.

Sorumlu Yazar (Correspondence Author):
Gamze ACAVUT
gmzkyl86@yahoo.com

Anahtar Sözcükler:

Enformasyon; kavram analizi; hemşirelik.

Key Words:

Information; concept analysis; nursing.

Hemşirelikte Enformasyon: Kavram Analizi

Information in Nursing: Concept Analysis

Alınış (Received): 21.06.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 02.06.2020

ÖZ

Amaç: Günümüzde enformasyon kavramı sağlık alanında sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. Sağlık bakım uygulamalarındaki hızlı değişim, teknoloji kullanımının giderek artması hemşirelik mesleği açısından da enformasyon kavramına önem kazandırmaktadır. Kaliteli hemşirelik bakımının sunulmasında bilgi, bilişim ve teknolojinin etkili kullanımı için enformasyon kavramının detaylı biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu makalenin amacı; Walker ve Avant'ın kavram analizi yöntemi kullanılarak enformasyon kavramının analizi ve hemşirelik literatürüne kazandırılmasıdır.

Yöntem: Bu çalışmada, hemşirelikte enformasyon kavramı Walker ve Avant'ın sekiz basamaktan oluşan kavram analizi yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Kavramın analizinde konuya ilişkin güncel literatür kullanılmıştır.

Bulgular: Enformasyon kavramının birçok alanda kullanıldığı, sağlık alanında da kullanımının arttığı belirlenmiştir. Enformasyon kavramının; bilgi ve veri kavramları ile ilişkilendirildiği bulunmuştur. Sağlıkta enformasyon kavramının; verilerin analiz edilerek işlenmesiyle ve anlamlı bir biçime getirilerek karar alma sürecinde kullanılması açısından önemli olduğu belirlenmiştir. Bilgiye ulaşma, klinik karar verme, sağlık ve hemşirelik uygulamalarında gelişmeleri takip edebilme ve bakım maliyetlerinin düşürülmesi gibi nedenlerle hemşirelikte enformasyon kavramının önemli olduğu düşünülmektedir. Hemşirelik alanında enformasyon kavramı; hemşirelik-bilgisayar-bilgi biliminin entegre olması ile ortaya çıkmıştır.

Sonuç: Enformasyon kavramı genellikle bilişim alanında kullanılan bir kavram olarak kabul görse de sağlık ve hemşirelik alanında da giderek önem kazanmaktadır. Enformasyon kavram analizi ile hemşirelikte bilgiyi öğrenme, veri toplama ve bunları bir süzgeçten geçirerek olumlu bakım sonuçlarına ulaşmanın mümkün olabileceği düşünülmektedir.

ABSTRACT

Objective: Nowadays; information concept is started to be used frequently in health care field. The rapid change in healthcare implementation and increase in technology using bring in to prominence to information concept in terms of nursing profession. In order to use effectively knowledge, informatics and technology presenting quality nursing care, information concept should be worked through. It is aimed to make usable information concept for nursing literature and to be examined by using Walker and Avant concept analysis method in this article.

Methods: In this study, the concept of information in nursing was investigated using Walker and Avant's 8-step concept analysis method. The current literature on the subject was used in the analysis of the concept.

Results: It is defined that information concept is used in many fields and it's use in health care field is increased. It is found that information concept is associated to knowledge and data concepts. It is defined that information concept in healthcare is important in terms of processing analysed datas and to become meaningful for decision making. Reasons like reaching information, clinical decision making, following the developments in health and nursing practices, to decrease care cost, information concept is found important in nursing. Information concept in nursing field showed up with integration of nursing-computer-information science.

Conclusion: Though information concept is commonly held that it is a concept that is used generally in informatics area, it also gains importance in health and nursing field gradually. It is thought that, with information concept analysis it is possible to get knowledge, collect data and filter them for positive care results.

Kaynak Gösterimi: Acavut,G., Yeşilçınar, İ., Taştan,S. ve İyigün, E. (2020). Hemşirelikte Enformasyon: Kavram Analizi. *EGEHFD*, 36(2), 109-116.

How to cite: Acavut,G., Yeşilçınar, İ., Taştan,S. and İyigün, E. (2020). Information in Nursing: Concept Analysis. *EGEHFD*, 36(2), 109-116.

GİRİŞ

Hızla ilerleyen teknolojik gelişmeler, sağlık hizmetlerinin sunumunu büyük ölçüde genişletmiştir. Sağlık bakımında etkin rol üstlenen hemşireler de bu gelişmelerden önemli derecede etkilenmektedir (Ay, 2009; Umar Çakır ve diğerleri, 2016). Sağlık alanında bilginin giderek çoğalması ve sağlık hizmetlerinde kullanılan sistemlerin çeşitliliği, hemşirelik mesleği için yeni rolleri gündeme getirmiştir. Hemşirelik hizmetlerinde, bilişim teknolojilerinin kullanımının giderek artması, hemşirelik ve hasta kayıtlarının elektronik olma zorunluluğu, hemşireleri bilgi ve teknolojiye ilişkin terminolojiyi öğrenme, etkili bir şekilde kullanma ve yönetme mecburiyeti ile karşı karşıya bırakmıştır (Aslan ve Emiroğlu, 2012).

Hemşireler; sağlık hizmetlerinin sunumunda doğrudan rol alan, bilgisini kullanarak bakım sürecini planlayan, bu süreçte gerekli ekipmanları kullanır ve bakım sürecini kayıt altına alan önemli sağlık meslek üyelerindedir (Hovenga, Garde ve Heard, 2005). Hemşireler sahip oldukları bilgiyi, gelişen teknoloji ile kullandıkları doğrultuda bakımın kalitesini artırabilir, sağlık alanındaki gelişmelere ve maliyetin azaltılmasına katkıda bulunabilir (Arellano, 2014). Ayrıca bakım sürecinde elde edilen verileri kayıt altına alarak, hemşirelik bilimine katkı sağlamanın yanında hastane bilgi sistemleri içinde kaynak oluşturur. Hemşirelik kayıtları, bakım sürecinin resmi kayıtlarıdır. Bu süreçte yaşanan aksaklıklar bilginin işlenmesini ve aktarılmasını engelleyerek, bakımın kalitesini düşürecektir (Ay, 2009; Park, Cho ve Byeun, 2007; Or, Dohan ve Tan, 2014).

Günümüzde elektronik/web tabanlı kayıt sistemleri, mobil veri sistemleri, bilgisayar sistemleri, hemşire bilgi sistemleri, tıbbi görüntü depolama sistemleri, hasta takip sistemleri, teletıp ve teşhis tedavi sistemleri sağlık hizmetlerinde önemli bir yere sahiptir (Ay, 2009; Ömürbek ve Altın, 2009; Koivunen, Niemi ve Hupli, 2015). Bilgisayar teknolojileri ve hasta bakımında kullanılan araç/cihazların karmaşık olması meslek üyeleri için ilk aşamada kullanım zorluğu yaratabilir (Gregory ve Buckner, 2014). Ancak günümüzde hasta bakımında güvenli klinik uygulamalar için hemşirelerin mevcut araç/cihaz ve kaynakları kullanımı ve sağlık faaliyetlerinin yürütülmesinde teknik işleyişe hakim olmaları önemlidir (Sittig ve Singh, 2010). Profesyonel bir disiplin olan hemşirelik mesleğinin gelişmesi, sahip olunan bilgiler doğrultusunda teknik yönetimi sağlayarak olumlu sağlık bakım çıktılarının alınmasını sağlamaktadır (Ay, 2009).

Güvenli ve kaliteli sağlık bakım sürecinde hemşirelerin; elde ettikleri verileri sahip oldukları bilgiler doğrultusunda değerlendirmesi, bunları planlama ve uygulamaya aktarması, kayıt altına alması ve süreç boyunca duruma uygun cihaz/bilgisayar/ekipmandan faydalanması “**enformasyon**” kavramının önemini ortaya koymaktadır. Hemşirelikte enformasyon; hemşirelik biliminin, bilgi biliminin, bilgisayar biliminin bir sentezidir. Veri, bilgi, bilgeli ve enformasyon hemşirelik mesleğinin gelişmesi ve profesyonelliğini sürdürebilmesi için gereklidir (McGonigle, Hunter, Sipes ve Hebda, 2014). Hemşirelerin, enformasyonu kullanması sağlıkta güvenliği ve kaliteyi iyileştirme sürecinde kilit öneme sahiptir (Gregory ve Buckner, 2014).

Kaliteli ve güvenli hemşirelik bakımı için hemşirelik ve teknoloji bilgisinin, bilgisayar biliminin sentezlenmesi ve kullanıma aktarılması ‘hemşirelikte enformasyon’ kavramının ele alınması yolu ile kolaylaştırılabilir. Enformasyon kavramının kullanıldığı diğer alanlardan yola çıkılarak, sağlık hizmetine ve hemşirelik mesleğine yeni bakış açıları kazandırılabilir. Ayrıca hemşirelik verilerinin anlamlı hale dönüştürülmesi ve standart bir dil oluşturulması ile hemşirelik sürecine de katkıda bulunması sağlanabilir. Ülkemizde bu kavrama ilişkin bir analiz ya da araştırmaya rastlanmamış olmakla birlikte, hemşirelik ve enformasyonun bir arada bulunduğu bir literatür örneğine de ulaşamamıştır. Bu nedenle ‘hemşirelikte enformasyon’ kavramına açıklık getirilmesi ve bu kavramın hemşirelik literatürüne kazandırılmasının hemşirelik mesleğine katkıda bulunacağı ve bakım sürecinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmanın amacı; enformasyon kavramının ve enformasyon ile doğrudan ilişkili olan bilgi ve veri gibi kavramların incelenerek, hemşirelik mesleği için kullanılabilir hale getirilmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada hemşirelikte enformasyon kavramı, kavram analizi yöntemi ile incelenmiştir. Kavram analizi, bir kavramın yapısının, anlamının ve fonksiyonunun incelenmesidir. İncelenen kavramın temel öğeleri, işlevi açık ve anlaşılır biçimde irdelenir. Hemşirelikte enformasyon kavramının analizi için, hemşirelik ile ilgili kavramların analizinde sıklıkla kullanılan Walker ve Avant’ın (2011) 8 basamaktan oluşan yöntemi kullanılmıştır. Walker ve Avant’ın kavram analizi yöntemiyle; bu kavramın daha basit, anlaşılır ve kolay kullanılabilir bir kavrama dönüşmesi mümkün olacaktır. Ayrıca bu yöntem; işlevsel bir tanım elde edilmesine ve hemşirelik mesleği için standart bir dil oluşturulmasına olanak sağlayacaktır (Çıtak ve Uysal; 2012, Yeşilçınar ve ark; 2018).

Walker ve Avant’a göre kavram analizi basamakları aşağıdaki gibidir:

1. Kavramın seçilmesi; ihtiyaçlar doğrultusunda analiz edilecek kavram seçilir.
2. Kavram analizinin amaçlarının veya hedeflerinin belirlenmesi; ulaşılmak istenen hedef doğrultusunda kavram analizinin amacı belirlenir.

3. Kavramların bulunabilen tüm kullanım alanlarının tanımlanması; kavramın sözlük tanımları, tüm kullanım alanları ve kullanım şekilleri belirlenir.
4. Kavramın tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesi; literatür incelenerek kavramın tanımlanan özellikleri belirlenir.
5. Model bir vaka oluşturulması; kavramın belirlenmiş tanımlayıcı özelliklerinin tamamını içeren örnek bir vaka oluşturulur.
6. Sınırdaki ve karşıt vakaların oluşturulması; kavramın tanımlayıcı özelliklerinden bazılarını içeren sınırdaki bir vaka oluşturulur. Kavramın tanımlayıcı özelliklerinden hiç birini içermeyen karşıt bir vaka oluşturulur.
7. Kavramla ilgili hazırlayıcı faktörlerin ve sonuçların belirlenmesi; bu kavramın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler ve ortaya çıkması ile karşılaşılan sonuçlar belirlenir.
8. Kavramın ölçüm yollarının belirlenmesi; kavramın ölçülebilirliğini görmek için uygun yöntemlerin belirlenmesidir.

BULGULAR

Hemşirelikte enformasyon kavramı, Walker ve Avant'ın kavram analizi basamaklarına uygun biçimde analiz edilmiştir. Enformasyon kavramının yapısı, anlamı ve fonksiyonu incelenmiştir.

1. Kavramın Seçilmesi

Enformasyon kavramı sağlık alanında da giderek kullanımı artan bir kavram halini almıştır. Sağlık hizmetlerinin sunumundaki hızlı değişim ve hemşirelik mesleğinde teknolojinin sahip olduğu alanın artması nedeni ile enformasyon kavramı analiz için seçilmiştir.

Analizi yapılacak olan '**hemşirelikte enformasyon**' kavram analizi; kavramın temel unsurlarının, niteliklerinin ve özelliklerinin incelenmesi, profesyonel literatürün gözden geçirilmesini içermektedir.

2. Kavram Analizinin Amaçlarının veya Hedeflerinin Belirlenmesi

Amaç; '**enformasyon**' kavramının tanımlanması ve anlaşılabilirliğinin sağlanmasıdır. Enformasyon ile ilişkili kavramların belirlenmesi ve bunların hemşirelik mesleğindeki kullanımının aydınlatılması amaçlanmaktadır. Ayrıca kavramın analizi ile hemşireler için kavramın anlaşılabilirliğini ve kullanılabilirliğini sağlamak, yapılacak araştırmalara yönelik farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Kavramın analizi ile hemşirelik sürecine katkıda bulunabilecek işlevsel bir tanım geliştirmek hedeflenmektedir.

3. Enformasyon Kavramının Bulunabilen Tüm Kullanım Alanlarının Tanımlanması

Kavramın tanımlanması ve kullanım alanlarının belirlenmesi, hemşirelik mesleği için bu kavramın kullanımına ortak bir anlayış ve benzer bir bakış açısı sağlayacaktır. Bu nedenle enformasyonun kullanım alanlarının tanımlanması amacıyla bu kavram ile ilişkili tanımlar incelenmiş ve kullanım alanları belirlenmiştir.

Literatürde enformasyon, bilgi ve veri kavramları birbiri yerine kullanılabilir. Ancak literatür incelendiğinde üç kavramın birbirinden farklı olduğu görülmektedir ([Yılmaz, 2009; Işık, 2013](#)).

İngilizce yazılmış yabancı literatürde bilgi "knowledge", enformasyon "information" olarak kullanılmıştır. Enformasyon günümüzde mesleki ve akademik bir disiplin haline gelmiştir ve kapsamı giderek genişleyen bir kavrama dönüşmektedir. Enformasyon ile ilgilenen disiplin ise "enformatik" adını almıştır ([Yılmaz, 2009; Işık, 2013; Özdemir ve Gülseçen, 2015](#)).

Enformasyon kavramının sözlük tanımları:

Türk Dil Kurumu: Enformasyon, TDK (Türk Dil Kurumu) sözlüğünde; "Danışma, tanıtma, haber alma, haber verme, haberleşme" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Fransızca kökenli bir kelime olduğu belirtilmektedir ([2019](#)).

Oxford Dictionaries: Enformasyon kelimesi, "information" olarak aranmış ve 5 farklı tanımına rastlanmıştır ([2019](#)).

- "Bir şey ya da birisi hakkında öğrenilen gerçekler"
- "Mahkemeye bildirilen talep"

- “Detaylı düzenlemeler yada buna benzer bir dizi şey tarafından iletilenler, bildirilenler”
- “Bilgisayar tarafından işlenen, depolanan ve taşınan veriler”
- Son olarak “Enformasyon Teorisine (Bilgi Kuramı)” ilişkin tanımı yapılmıştır. Bu tanımda “matematiksel ifadelerin/sayıların, alternatif dizilere karşılık olarak belirli bir dizi sembol ile gösterilmesi” biçiminde tanımlanmıştır.

Webster Dictionary: Enformasyon kelimesi, “information” olarak aranmış ve 5 farklı tanımı yapılmıştır (2019).

- “Bilgilendirme eylemi, bilgi iletişimi ya da istihbarat.”
- “Birileri tarafından iletilen ya da kişisel bir çalışma/araştırma ile elde edilen herhangi bir gerçek, bilgi, haber, belirsizliği azaltan herhangi bir veri, okuma-türetme-gözlem yoluyla elde edilen bilgi.”
- “Hükümete karşı yürütülen doğal seyirinde giden bir davanın, hükümet adına yetkili bir personel tarafından gerçekte ya da sözde (ismen) takip edilmesi, sürdürülmesi.”
- “İşlenmemiş verinin aksine kullanılabilir, gerçek veriler.”
- “Enformasyon Teorisine (Bilgi Kuramı) ilişkin tanım olarak da; sembollerin ve işaretlerin içerdiği bilgilere ilişkin olası seçeneklerin sayısal ölçümü” şeklinde tanımlamalar yapılmıştır.

Acar, enformasyon sürecinin verilerin toplanması ile başladığını belirtmiş ve veri kavramını; incelenmemiş, analizi yapılmamış, enformasyonun işlenmemiş yapı taşı olarak tanımlamıştır (Acar 2008). Enformasyonu, Kayaduman, anlamlı bir şekilde düzenlenmiş, biçimlendirilmiş, birleştirilmiş veri (2018) olarak, Acar ise verinin, alıcı için anlaşılabilir ve kullanılabilir forma dönüşmesi olarak tanımlamıştır (Acar 2008, Kayaduman ve Polat 2018). Eğitim ve öğretim alanında enformasyon “sayılar, imgeler, görüntüler, biçimler, formüller, kodlar, çizgiler, sesler ve diğer tüm formlardaki bilgi, düşünce ve insan yaratmalarının taşıyıcıları ve bu taşıyıcıların bilgilendirme amacıyla aktarılması/iletilmesi ve kullanılması” olarak tanımlanmıştır.

Telekomünikasyon alanında enformasyon; “bir veri kitlesinin anlamından bağımsız olarak, o kitleye dair sayısal veri” olarak tanımlanmıştır. Bu alanda kullanımı genellikle enformasyon teknolojilerine ilişkindir. Enformasyon teknolojisi, bir hedef doğrultusunda enformasyonun; bir takım araç ya da cihazlar ile iletimi, işlenmesi ve saklanması olarak ifade edilmektedir.

Enformasyon bilimi ve teorisi doğrultusunda kullanımı; kendi başına bir anlam taşımayan verinin bir hammadde görevi gördüğü ve enformasyonun fark yaratan bir veri olduğu şeklindedir (Kayaduman ve Polat, 2018).

Sağlıkta enformasyon “verilerin karar alma sürecinde destek sunacak şekilde, anlamlı bir biçime getirilmek üzere, analiz edilerek işlenmesiyle ulaşılan sonuçlar” şeklinde tanımlanmaktadır. Bilgiye ulaşma, klinik karar verme, gelişmeleri takip edebilme ve maliyetlerin düşürülmesi gibi birçok nedenle sağlıkta enformasyon önemli bir kavramdır (Işık ve ark., 2013). Sağlıkta enformasyon; elektronik kayıt sistemleri, hemşire bilgi sistemleri, hasta takip sistemleri, teletıp vb. yollarla kullanıma geçmiştir (Or ve ark., 2014). Bu doğrultuda 1970’li yıllarda tıpta bilişim kavramı ortaya çıkmış, sonrasında hemşirelikte bilişim kavramı gündeme gelmiştir (Mitchell, 2011).

Hemşirelikte enformasyon, Amerikan Hemşireler Birliği (The American Nurses Association-ANA) tarafından hemşirelik-bilgisayar-bilgi biliminin entegre olması gerektiği şeklinde ele alınmıştır. Bu entegrasyon ile hemşirelik uygulamalarına ilişkin veri, bilgi ve iletişimin yönetilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir (Mitchell, 2011).

4. Kavramın Tanımlayıcı Özelliklerinin Belirlenmesi

Kavramın tanımlayıcı özellikleri, bu kavramın kullanım alanlarından yola çıkılarak elde edilen ve sık rastlanılan özelliklerini içermektedir. Bu özelliklerin karşılıkları ve ilişkili tanımları TDK’na göre ele alınmıştır.

- Bilgi: Öğrenme, araştırma, gözlem yoluyla elde edilen gerçek, malumat. Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam.
- Veri: Kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi. Belirtilmiş anlatımlardan bilinmeyen bulmaya yarayan şey. Bir araştırmanın temeli olan ana öge, done.
- Kaynak: Birşeyin çıktığı yer, menşee. Araştırma ve incelemede yararlanılan belge, referans. Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı ve eserlerin bütünü, literatür.

- İletişim: Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, haberleşme, telekomünikasyon. Birtakım araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi.
- Araç: Bir iş yapmakta ve /veya sonuçlandırmakta gücünden yararlanan nesne. Kişiler veya nesnelere arasında bağlantı sağlayan şey, vasıta.
- İşleme/İşlemek: Bir şeye emek vererek onu daha elverişli hale getirmek. Herhangi birşeyi sunmadan önce birtakım işlemlerden geçirmek.
- Depolamak: Saklamak, korumak amacıyla depo etmek, biriktirmek, saklamak.
- Çıktı: Üretim sonucu ortaya çıkan ürün, girdi karşılığı ([Türk Dil Kurumu, 2019](#)).

5. Model Bir Vaka Oluşturulması

Örnek vaka, enformasyon kavramının bütün tanımlayıcı özelliklerini içermektedir. Model vaka kavramın tam anlamıyla örneği olmalıdır. Walker ve Avant'a göre bu vakalar gerçek yaşamdan güncel örnekler olabileceği gibi literatürden belirlenebilmekte ya da kurgulanabilmektedir ([Walker ve Avant, 2011](#)).

"İlk gebeliğinde pre-eklampsi öyküsü olan 36 yaşındaki H. Hanım şimdi ikinci çocuğuna hamiledir. H. Hanım 36 haftalık hamiledir, baş ağrısı ve görme şikayeti ile eşiyile birlikte kadın doğum polikliniğine başvurmuştur. Hemşire G., H. Hanım'ı ve eşini bir odaya almış ve sedyede dinlenmesini sağlamıştır. Bu sırada yaşamsal bulgularını ölçmüş ve kayıt altına almıştır. Kan basıncının 175/115 mmHg olduğunu gören Hemşire G., H. Hanım'a ve eşine sorular sorarak önceki ve şimdiki gebelik öyküsünü almış, her iki gebeliğinde de pre-eklampsi ile takip edildiğini öğrenmiştir. H. Hanım'a ve eşine sakin olmalarını söyleyerek, doktora bilgi vermek üzere yanlarından ayrılmıştır. Ancak doktora ulaşamayan Hemşire G., hastane kayıt sistemini kullanarak H. Hanım'ın kayıtlı bilgilerini incelemiş ve pre-eklampsi riski ile takip edildiğinden emin olmuştur. Vakıttan kaybetmek istemeyen Hemşire G., NST (Non-stres Test) ile fetal kalp atımlarını değerlendirmiş ve fetal distres olduğunu belirlemiştir. Hemşire G., H. Hanım'a sol lateral pozisyon vermiş ve tekrar tansiyon ölçümü yapmıştır. Kan basıncını 180/120 mmHg olarak ölçmüş ve bu sonucu kayıt altına almıştır. Hemşire G. durumu pre-eklampsi olarak yorumlamış ve tekrar doktora ulaşmaya çalışmıştır."

Hemşire G., H. Hanım ve eşi ile **iletişim** kurmuş ve sağlık durumuna ilişkin **bilgi** almıştır (hasta ve eşi bilgi **kaynağı** olmuşlardır). Hastanın yaşamsal bulgularını ölçerek bazı **veriler** elde etmiş, bilgisayarı **araç** olarak kullanmış ve oradan da bazı **veriler** elde etmiştir. NST cihazını da **araç** olarak kullanmış ve bir değerlendirme yapmıştır. Hemşire G., aldığı **bilgi** ve **verileri** kullanarak/**işleyerek** hastanın durumunun pre-eklampsi ile ilişkili olduğuna karar vermiş ve doktor ile iletişime geçmeye çalışmıştır. Hastaya sol lateral pozisyon vermesi, NST cihazı ile fetal iyilik halini değerlendirmesi ve tansiyon ölçmesi işlemi olduğu **bilgi** ve **verilerin** bir **çıkışı** olarak kabul edilebilir. Ayrıca Hemşire G. elde ettiği verileri kayıt altına alarak bilgileri **depolamıştır**.

6. Sınırdaki Ve Karşıt Vakaların Oluşturulması

Bu basamakta kavramın tanımlayıcı özelliklerinin bir kaçını içeren sınırdaki vaka ve tanımlayıcı özelliklerinin hiç birini içermeyen karşıt vaka oluşturulur. Bu vakaların temel amacı kavramın tanımlayıcı özelliklerinden hangisinin bu alanda "anamlı" hangisinin "anlamsız" olduğuna karar vermeye yardımcı olmasıdır.

"Model vakada Hemşire G., H. Hanım'ın yaşamsal bulgularını almış ancak gebelik öyküsünü almamış, bilgisayar kayıtlarını incelemeyip NST çekimi yapmamış, bu amaç doğrultusunda bir araçtan yararlanmamıştır." Bu durumda hastanın pre-eklampsi riski olduğu sonucuna ulaşamamış ve tedavinin başlamasını geciktirmiştir. Böylece veri ve bilgi eksik kalmış, olumlu çıktı elde etmek için gereken adımlar atılamamıştır.

Karşıt vaka, enformasyon kavramının tanımlayıcı özelliklerinin hiçbirini içermemektedir.

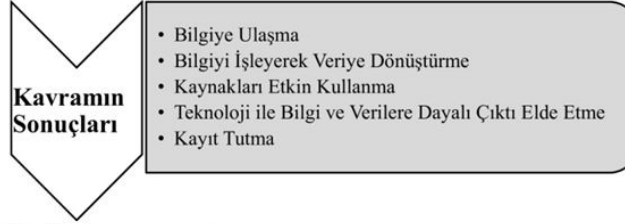
"Karşıt vakada Hemşire G., hastanın yaşamsal bulgularını ve öyküsünü almamıştır. Sert bir ifade ile H. Hanım ve eşine dışarda doktoru beklemesini söylemiştir." Bu süreçte gözlem yapmamış, iletişim kurmamış, bilgi almamış ve değerlendirme fırsatı bulamamıştır. Elinde bir veri olmadığı için herhangi bir araç kullanma, bilgiyi işleme ve kayıt sürecine gereksinim duymamıştır. Sonuç olarak bir çıktı elde edememiştir.

7. Kavramla İlgili Hazırlayıcı Faktörlerin ve Sonuçların Belirlenmesi

Hazırlayıcı faktörler, kavramın oluşmasını ve ortaya çıkmasını sağlayan özelliklerdir (Şekil 1). Sonuçlar, kavram oluştuktan sonra ortaya çıkan özelliklerdir (Şekil 2).

Şekil 1. Kavramın hazırlayıcı özellikleri

Şekil 2. Kavramın sonuçları

8. Kavramın Ölçüm Yollarının Belirlenmesi

A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality (SERVQUAL Ölçeği): Enformasyon ile hizmet verimliliği arasında karşılıklı bir etki mevcuttur. Bu nedenle enformasyon kavramının ölçümü için hizmet kalitesi değerlendirilebilir. Hizmet kalitesinin ölçümü için Parasuraman, Zeithalm ve Berry tarafından geliştirilen ve Devedbakan tarafından Türkiye’de de kullanılmış olan SERVQUAL ölçeği kullanılabilir (Devedbakan, 2003; Parasuraman vd., 1988). SERVQUAL ölçeği 22 madde içeren 7’li likert tipte oluşturulmuş bir ölçektir. Fiziksel özellikler, güvenilirlik, anında hizmet, güvence ve empati olmak üzere 5 boyuta sahiptir (Devedbakan, 2003).

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı Seviyeleri Belirleme Ölçeği: Enformasyon kavramının tanımlayıcı özelliklerinden bilgi, iletişim ve teknolojiyi içeren bu ölçek 41 maddeden oluşun, 4’lü likert tipte bir ölçektir. Sıklıkla eğitim alanında kullanılan bu ölçek sağlık alanına henüz uyarlanmamıştır (Kutluca, Arslan & Özpınar, 2010).

Diğer Ölçekler: Bilginin yönetimi ve teknolojinin kullanımı ile ilgili ölçeklerde enformasyon kavramı ile ilişkilendirilerek kullanılabilir.

Epidemiyolojik Çalışmalar: Özellikle enformasyonun etkilerini ölçebilmek için metodolojik çalışmalar, vaka çalışmaları, istatistiksel analizler, kayıt altına alınmış verilerden yararlanılabilir (United Nations, 2011).

TARTIŞMA

Enformasyon kavramı, literatürde sıklıkla bilişim alanındaki tanımlar ile yer almakta ve kapsamı giderek artan bir kavrama dönüşmektedir. Bilgi, veri, kaynak gibi kavramlar literatürde enformasyonun tanımlayıcı özellikleri olarak belirtilmektedir (Yılmaz, 2009; Işık, 2013; Kayaduman, 2018; TDK 2020). Enformasyon kavramı genel olarak; haberleşme, bilgi iletişimi, verinin analiz edilerek kullanılabilir hale dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Kapsamlı bir analiz ile enformasyon kavramının tek bir alana özgü tanım içermediği, sağlık ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Enformasyonun tanımı ve tanımlayıcı özellikleri, hemşirelik mesleğinde teknolojik gelişmelerin giderek artması ile önem kazanmakta ve hemşirelikte enformasyon kavramının analiz edilmesinin gerekliliğini göstermektedir (Or ve ark., 2014; Umar Çakır ve ark., 2016). Literatürde doğrudan hemşirelik alanında enformasyon ile bütünleşmiş herhangi bir araştırma örneği yer almadığından Walker ve Avant’ın kavram analizi yöntemi ile hemşirelikte enformasyon kavramı incelenmiş, kavramın kullanımına ilişkin daha derin bir bakış açısı geliştirilmiştir.

SONUÇ

Enformasyon kavramı genellikle bilişim alanında kullanılan bir kavram olarak kabul görse de sağlık ve hemşirelik alanında da giderek önem kazanmaktadır. Enformasyon kavram analizi ile hemşirelikte bilgiyi öğrenme, veri toplama ve bunları bir süzgeçten geçirerek olumlu bakım sonuçlarına ulaşmanın mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Kavram analizi ile enformasyon kavramının kullanım alanları ve tanımlayıcı özellikleri belirlenerek hemşirelik mesleği ile enformasyon kavramının birlikte kullanımı incelenmiştir. Hemşirelikte enformasyon kavram analizi ile ulaşılan bilgi, veri, kaynak,

araç, iletişim, çıktı gibi birçok özellik hemşirelik mesleği ile ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda hemşirelikte bilgiyi öğrenme, veri toplama ve bunları bir süzgeçten geçirerek sonuca ulaşmada hemşirelikte enformasyon kavram analizinin kullanılabilir olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile hemşirelikte enformasyon kavramına açıklık getirilerek, bu kavramın hemşirelik literatürüne kazandırılması önerilmekte hemşirelik mesleğine kavramsal açıdan katkıda bulunacağı, bakım sürecinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları

Tasarım; G. Acavut, İ. Yeşilçınar, S. Taştan, E. İyigün. Literatür Taranması; G. Acavut, İ. Yeşilçınar. Yazım; G. Acavut, İ. Yeşilçınar. Eleştirel İnceleme; . Acavut, İ. Yeşilçınar, S. Taştan, E. İyigün.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması olmadığı beyan edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, G. (2008). Enformasyon sistemlerinin stratejik önemi ve planlanması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 53-75.
- Arellano, M. (2014). Nursing informatics reaches well beyond acute care. *Nursing*, 44(11), 21-22.
- Aslan, G.K., Emiroğlu, O.N. (2012). Hemşireliğin görünürlüğünü artırmak için standardize ve kodlu bir sınıflama sisteminin kullanılması: klinik bakım sınıflama sistemi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 19(2), 69-79.
- Ay, F. (2009). Uluslararası elektronik hasta kayıt sistemleri, hemşirelik uygulamaları ve bilgisayar ilişkisi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 51(2), 131-136.
- Çıtak, E.A., Uysal, G. (2012). Kavram Analizi: Eleştirel Düşünme. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 3-9.
- Devebakan, N., Aksaraylı, M. (2003). Sağlık işletmelerinde algılanan hizmet kalitesinin ölçümünde Servqual skorlarının kullanımı ve Özel Altınordu Hastanesi uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 38-54.
- Gregory, D., Buckner, M. (2014). Point-of-care technology. Integration for improved delivery of care. *Critical Care Nursing Quarterly*, 37(3), 268-272.
- Hovenga, E., Garde, S., Heard, S. (2005). Nursing constraint models for electronic health records: A vision for domain knowledge governance. *International Journal of Medical Informatics*, 74(11-12), 886-898.
- Işık, O. Yılmaz A, (Ed.). (2013). *Sağlık bilgi sistemlerinin gelişimi. Sağlık Kurumlarında Bilgi Sistemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset
- Kayaduman, A.C., Polat, H.H. (2018). Veri temelli enformasyon tanımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(79), 326-336.
- Koivunen, M., Niemi, A., Hupli, M. (2015). The use of electronic devices for communication with colleagues and other healthcare professionals-nursing professionals' perspectives. *Journal of Advanced Nursing*, 620-631.
- Kutluca, T., Arslan, S., Özpınar, İ. (2010). Developing a scale to measure information and communication technology utilization levels. *Journal of Turkish Science Education*, 7(4), 37-45.
- McGonigle, D., Hunter, K., Sipes, C., Hebda, T. (2004). Why nurses need to understand nursing informatics. *AORN Journal*, 100(3), 324-327.
- Mitchell, JK. (2011). Nursing informatics 101. Using technology to improve patient care. *ONS Connect*, 26(4), 8-12.
- Or, C., Dohan, M., Tan, J. (2014). Understanding critical barriers to implementing a clinical information system in a nursing home through the lens of a socio-technical perspective. *Journal of Medical Systems*, 38(9),99.
- Oxford Dictionaries. (2019). <https://en.oxforddictionaries.com/>.

- Ömürbek, N., Altın, F.G. (2009). Sağlık bilişim sistemlerinin uygulanmasına ilişkin bir araştırma: İzmir örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı (19), 211-223.
- Özdemir, Ş., Gülseçen, S. (2015). Aşırı bilgi artışının bilgiye erişim sürecindeki etkileri: İstanbul Üniversitesi örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(37), 334-344.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., Berry, LL. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Park, H., Cho, I., Byeun, N. (2007). Modeling a terminology-based electronic nursing record system: An object-oriented approach. *International Journal of Medical Informatics*, 76(10), 735-746.
- Sittig, D.F., Singh, H. (2010). A new sociotechnical model for studying health information technology in complex adaptive healthcare systems. *Quality & Safety In Health Care*, 19(3), 68-74.
- TDK Sözlük.(2019). Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Umar Çakır, D., Ögce, F., Yavuz van Giersbergen, M., Karaveli Çakır, S. (2016). Bir üniversite hastanesinin cerrahi birimlerinde çalışan hemşirelerin teknolojiye ilişkin tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 32(3), 14-25.
- United Nations. (2011). Measuring the impacts of information and communication technology for development. United Nations Conference on Trade and Development. UNCTAD/DTL/STICT/ (1): 1-31.
- Walker, L.O., Avant, K.C. (2011). Strategies for Theory Construction in Nursing. In M. Connor (Ed.), *Chapter 10-Concept Analysis* (pp157-178). USA: Pearson.
- Webster Dictionary. (2019). Erişim adresi: <https://www.merriam-webster.com/>
- Yeşilçınar, İ., Acavut, G., İyigün, E., Taştan, S. (2018). Eight-Step concept analysis: Spirituality in nursing. *International Journal for Human Caring*, 22(2), 34-42.
- Yılmaz, M. (2009). Enformasyon ve bilgi kavramları bağlamında enformasyon yönetimi ve bilgi yönetimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 49(1): 95-118.